

Hodeløse fusjonssamtaler

Journalist: Alf Ole Ask

Tittel på prosjektet: Hodeløse fusjonssamtaler, da Statoil og Hydro ville fusjonere

Publisert: Aftenposten februar-mars 2004

Adresse: Aftenposten, Postboks 1, 0105 Oslo

Tlf 22 86 30 00

Kontaktperson: Alf Ole Ask, Haråsveien 7b, 0283 Oslo, Tlf: 907 56 984

Bakgrunnen

10. februar 2004 hadde jeg fått i oppdrag å lage et miniportrett av Arve Johnsen, Statoils første administrerende direktør. Han fylte 70 år senere i måneden.

Jeg hadde kort tid før fått hans mobilnummer, men mistet det.. For raskest mulig å komme i kontakt med mannen, ringte jeg til Statoil og sa som sant var at jeg hadde hatt Johnsens nummer, men mistet det, og ba om hjelp til å få fatt i det fordi jeg måtte snakke med ham. Jeg sa ikke hva det gjaldt.

-Herregud, har han ringt deg også, sa vedkommende.

Jeg fant denne uttalelsen underlig og la til at jeg for så vidt hadde god kontakt med Johnsen. Denne telefonsamtalen førte til at jeg raskt forsto at noe hadde skjedd i Statoil. Jeg startet dermed en telefonrunde og kort tid etterpå kunne jeg legge ut på aftenposten.no at det hadde vært ført fusjonsdrøftelser mellom Statoil og Hydro, men at disse hadde strandet.

Nyheten i seg selv var stor. Dette dreide seg om de to største selskapene på Oslo Børs. Det dreide seg om forvaltning av norske ressurser. Det som også gjorde dette pikant var at Statoil på dette tidspunktet ikke hadde konsernsjef, men var midt inne i en omfattende prosess for å finne en som skulle overta permanent etter Olav Fjell. Inge Hansen var konstituert.

Statoil og Hydro ga umiddelbart inntrykk av at dette var foreløpige samtaler, de ville ikke kalle dette for forhandlinger. Dette forsøkte de å selge i alle fora der de slapp til, for å dempe inntrykket av at de forhandlet bak hovedeierens, statens, rygg.

Olje- og energiminister Einar Steensnæs ga også uttrykk for at kontakt var ok, men ikke forhandlinger.

Etter hvert som støvet etter de første rundene la seg, bestemte jeg meg for å finne ut hvor langt de egentlig var kommet og ikke minst; hvordan i all verden det var gått til at dette faktisk ble kjent. Fusjonssamtaler mellom to børsnoterte selskap skal være noe av det mest hemmelige som finnes. Jeg fikk tidlig indikasjoner om at det ikke var foreløpige eller løse samtaler som var ført, men derimot helt konkrete forhandlinger. I tillegg var det slik at dersom forhandlingene brøt sammen fordi det industrielt var uinteressant, ville det være noe helt annet enn. om de ble stanset fordi det var lekkasjer. Dette var de problemstillingene som jeg utover i februar interesserte meg for.

Dersom det var riktig at dette bare var mer uforpliktende samtaler, så ville bare et fåtall personer være involvert. Min første jobb var å finne ut: Hvem visste om fusjonssamtalene og når startet de?

Arbeidet

Jeg organiserte arbeidet på den måten at jeg kartla hvem i de to selskapene som det naturlig ville være riktig å involvere i en slik prosess.

I syv-åtte år har jeg dekket oljebransjen, og jeg kjenner derfor folk som både er og har vært i selskapene. På denne bakgrunn kunne jeg lage meg en oversikt over dem som burde eller kunne vite. Dette var ikke så vanskelig. Med selskapenes organisasjonskart kan en raskt finne ut hvem som bør vite noe slikt. I tillegg er tidligere ansatte ofte en god kilde, fordi de kan si noe om hvordan med tidligere oppkjøp er håndtert.

Deretter gjensto den tidkrevende delen av jobben: Enten få bekreftet hvem som visste noe, ved å snakke med folk i selskapene, eller spørre de antatte personene direkte.

Jeg fant tidlig ut at det ikke var særlig hensiktsmessig å snakke med folk på telefon. Det er altfor lett å si ”ingen kommentar” og slenge på røret. Men på den andre siden var det heller ikke enkelt å finne ut hvordan en diskret på tomannshånd treffer en rekke av Norges fremste styremedlemmer og næringslivsledere.

Men selv slike folk må ut av møterommene.

Jeg brukte en del tid på å sjekke møtebøkene til statsråder, jeg sjekket hvem som satt i utredningskomiteer, styrer, råd og utvalg og sjekket disse møteplaner, og jeg saumfarte foreninger og organisasjoner hvor de kunne tenkes å holde foredrag.

Totalt identifiserte jeg ca 30 personer som jeg burde snakke. Denne listen endret seg etter hvert, fordi det viste seg at de kunne sjekkes ut. I noen tilfeller kommer nye inn.

Det ble noen sene ettermiddager eller tidlige morgener i regjeringsbygget. Noen traff jeg tilfeldig på der jeg litt hvileløst vandret mellom regjeringsbygget og Stortinget. Om enkelte visste jeg at de var på reise, og dermed gjaldt det passe dem opp ”tilfeldig” fra flytoget. Ingen av dem jeg passet opp på denne måten, avviste meg. Nesten uten unntak ga samtalene meg noe til denne historien, eller de kom med vurderinger som var viktige.

Jeg laget referater fra samtlige samtaler. Noen av dem tok jeg opp på bånd, i noen tilfeller kunne jeg ta notater, mens i noen tilfeller var jeg avhengig av hukommelsen. Jeg oppdaget raskt at det var viktig å stille det samme spørsmålet og få et konkret svar. Det var for eksempel - om de kjente til forhandlingene, når de fikk vite om dem, hvem fortalte dem det, hvor var de når de fikk vite det, hvem hadde de snakket med?

Jeg lagde slike referater etter samtaler med, i alt 24 stykker. Dette dreide seg om mer åpne kilder som informasjonsdirektørene i selskapene, rådgivere, folk i ledelsen eller styre. Jeg sjekket også ganske nøye om det var folk i det politiske miljøet som var forhåndsbrifet. Men det ble avkreftet.

Dette gjorde at jeg kunne slå fast at det særlig på Statoils side ikke var snakk om bare noen få som drev samtaler. Det var heller ikke slik at det bare var styreleder i Statoil som var orientert, flere i styret visste om saken.

Da jeg var ferdig med dette arbeidet, kunne jeg ringe opp styreleder Jannik Lindbæk for å intervju ham.

Det neste steget var minst like interessant. Hvorfor klarte en ikke å holde tett om dette? Etter hvert forsto jeg at det oljepolitiske seminaret på Sanderstølen var interessant som utgangspunkt for å finne ut hvordan nyheten sprakk.

På dette tidspunktet hadde jeg dannet meg et godt bilde av Arve Johnsens opptreden i saken. Han la overfor meg ikke skjul på at han var imot fusjonen og at han faktisk hadde motarbeidet den. Jeg fikk tidlig en følelse av at Johnsen et par dager før hadde fått servert denne nyheten og begynt å agere. Jeg har senere fått bekreftet av Johnsen at dette skjedde på flyplassen i New York. Personen som fortalte dette til Johnsen hadde deltatt på Sanderstølen og snappet opp ryktet der.

Sanderstølen er hvert år stedet for et oljepolitisk toppmøte. I mer enn 30 år har internasjonale oljetopper møttes der for å diskutere næringssspørsmål. Foredragsholderne er kjente, men deltagerlisten er hemmelig. Jeg fikk, gjennom samtaler med de involverte, klare meldinger om at det både på dette seminaret i månedsskiftet januar/februar og på et seminar i Sandefjord i januar var ført forhandlinger. Blant annet skulle de to styreformennene ha møttes her. Men fortsatt manglet jeg svaret på det store spørsmålet: Var det noen som bevisst lekket dette for å sørge for at fusjonen ble stanset? Det var mange i Statoil som mislikte at selskapet skulle inn i fusjonsforhandlinger mens det må med brukket rygg etter Iran-skandalen. Hydros ja til samtaler/forhandlinger ble ansett som et bevis på at Hydro nå trodde at det var det som ville innta alle høydedragene. Senere er det bekreftet at arbeidsnavnet var Hydroil. Eivind Reiten skulle bli konsernsjef og Jannik Lindbæk, styreleder i Statoil, styreformann.

Sanderstølen var stedet som ødela fusjonsforhandlingene. Årsaken var at rundt peisen gikk diskusjonen om hvem som skulle bli ny konsernsjef i Statoil. Stadig flere stilte spørsmålet: Hvorfor i all verden tar det så lang tid? Lindbæk hadde sagt at det skulle være klart før jul – nå var det februar. Med dette som bakteppe begynte flere og flere å spørre folk fra Statoil om det var noe i gang – en fusjon? I hele oljebransjen har det siden 1998 vært en omfattende bølge av fusjoner og oppkjøp. Det ville ikke være unaturlig om to middels eller mindre oljeselskaper i vår del av verden fant sammen. Svarene som Statoils folk ga, ble tolket slik at stadig flere begynte å tro at noe var på gang. På Sanderstølen begynte ryktene å gå, og de traff Arve Johnsen som øyeblikkelig satte seg i bevegelse. Han mobiliserte fagforeninger, ordføreren i Stavanger – spøkefugler ville ha det til at det eneste han ikke rakk å snakke med, var FNs sikkerhetsråd.

Min konklusjon var at jeg ikke fant noen direkte lekkasjer som førte til stans i forhandlingene. Derimot var det slik at mange, særlig i Statoil, ikke hadde så mye i mot at forhandlingene strandet på dette tidspunktet, fordi selskapet var uten ledelse.

Publisering

Lørdag 21. februar publiserte Aftenposten den første artikkelen om hvordan fusjonen ble stanset og hvordan Arve Johnsen hadde skapt en politisk præriebrann. 22. februar publiserte vi artikkelen om at flere i styret og at en lang rekke navngitte personer i selskapene visste om dette.

Tidsbruk

Hvor mye tid jeg brukte på dette prosjektet, er det faktisk vanskelig å si. Jeg jobbet bare med dette i fire-fem dager. Men jeg brukte en del morgener og kvelder.

Den direkte kontakten med kildene – oppsøke dem og ikke ringe var viktig.

Konsekvenser

Resultatet av reportasjene ble at regjeringen ved statsministeren refset selskapene, særlig Statoil for å ha gått for langt uten å informere eieren. I tillegg satte Oslo Børs seg i sving for å undersøke om selskapet hadde gått så langt i forhandlingene at de burde sendt ut børsmelding. Det faktum at aftenposten.no kom ut med nyheten før selskapene informerte børsen, gjorde at saken også havnet hos Kredittilsynet. Men deres undersøkelser har ikke ført til at saken er brakt videre.

Den direkte kontakten med kildene – oppsøke dem og ikke ringe - var viktig. Ved siden av at det gjorde det lettere å få dem til å si mer enn på telefon, førte det også til at enkelte tok kontakt da jeg publiserte den første saken og ga uttrykk for at den personlige kontakten hadde vært ok. Jeg kunne også justere fremstillingen av dette i en bok jeg utga i fjor høst.

Oslo 20. januar 2005

Alf Ole Ask